

Köszöntő*

A Mikszáth- és a Madách-pályázat minden résztvevőjének

Kedves Íróársak! Kedves Közönség!

Joggal kérdezhetik, pécsi születésű budapesti lakosként ugyan milyen gyökereim lehetnek Nógrád talajában? Milyen jogon szólok avagy legalábbis írok bele a jó palócok belsőbb ügyeibe? Nos, mielőtt magáról a pályázatról ejtenék néhány szót, hadd valljak röviden saját „tiszteletbeli palócságom” háttéréről. 1978–1982 között Aszódon éltem, ez a Petőfiről elhíresült városka (akkor még nagyközség) földrajzi szempontból ugyan nem a Palócföld még, de annak jellegzetes „á” hangja már erősen uralkodik az ottani őslakosok beszédén: „Ászód”, „kápá”, „lákó” – hallgattam huszonévesen, finnyás pannon füllel és így panaszkodtam egyik ifjúkori versemben: „Sűrű, palócos „á”-k / rácsa mögé / utánam nyúl egy magnóliaág...” Ma már, immáron negyedszázada egy személytelen világváros szorításában, másként írnám meg ugyanezt a kis majdnem-palóc helyzetdalt, mert rég tudom, milyen értéke van a születéssel vagy akár beköltözéssel szerzett kisebb hazáknak, az ott könnyebben születő és megmaradó kötődéseknek, eltéphetetlen védőhálónak. Jómagam, hűséges elköszönő, senkit és semmit elhagyni nem tudó lévén, éppen pesti lakosként kezdtem meg gyakori palócföldi turnéimat, elsősorban a salgótarjáni Balassi Bálint Könyvtárba, ugyanakkor a környék iskoláiba is, így például a mesébe illő nevű Bagolyirtásra. De említhetném 1986 nyarát, amikor a Bánki tónál agyolvasztó hőségben egy írotábor lakóit igyekeztem a megtaníthatatlanra, a tollforgatás mesterségére okítani. Nógrád megyéhez, egészen pontosan Nógrád községhez köt az is, hogy itt teremtett magának második otthonát a Bécsben élő kiváló műfordító, Buda György, aki egy kisebb kötetnyi versemet ültette át eddig németre. Ő is gyöker-keresőben, haza-találóban bukkant rá erre a mesébe illő falura, amelyben tavasztól-őszig teljes otthonossággal él, szomszédol, kóstolja a szomszédasszony legendás főztjét, fogadja irodalmi és civil barátait. S hogy a felsorolásból Balassagyarmat se maradjon ki: 1987-ben éppen itt, e város múzeumában nyitottam meg a kiváló képzőművész, Vertel Beatrix plakátkiállítását. Az 1988-as évnek is megvolt életemben a maga „palóc kalandja”: Eresztvényben tartottuk ugyanis az Irodalomtudományi Intézet és az egyetemek hagyományos május végi „rég magyaros” konferenciáját, ahol én a megye nevét alkalmi verszetbe szőttem, valahogy így: „Ahol sok sötét felhő lóg rád / Nógrád.” De a gyakori eső ellenére szép volt ez az eresztvényi öt nap: esténként villanyrezsóval melegítettem be az apró, ám jéghideg szobát, a ritka napfényes órák egyikén pedig mesébe illő dolog történt velem: egy százforintost – akkortájt komoly összeget – találtam egy erdei ösvényen. Életem talán „legnógrádibb” motívumaként végül, de nem utolsósorban hadd említsem

---

* Elhangzott 2007. január 19-én, Balassagyarmaton, a Madách-ünnepen, a *Palócföld* Madách- és Mikszáth-pályázatának díjkiosztója előtt.

meg három évtizede tartó, rendíthetetlen magánemberi és szakmai barátságomat Liptay Katalinnal, minden idők egyik legkiválóbb irodalmi rádiósával. Ő Salgótarjánban született, innen jutott be az országos középiskolai diákverseny egyik előkelő magyaros helyezésével az ELTE-re. Felejthetetlen élmény volt számomra, hogy a 2006-os Ünnepi Könyvhéten éppen ő faggatott a tarjáni irodalombarátok népes közönsége előtt. Ami ennél a kis önvallomásnál is fontosabb: személyes ragaszkodásom a Palócföld égőve alatt mostanra már nemes hagyományá érett két pályázat névadójához. Nem tagadom, e ragaszkodásból Mikszáthnak jutott a nagyobbik rész, az ő műveit állandóan újraolvasom, sokszor még tudományos munkámba is beépítem. Így például a puritán gyermeksiratókról szóló hosszabb tanulmányomban egy debreceni gyermek-halottnak, a kis Köleséri Mihálynak címzett, 1670-es keltezésű gyászdalt elemezve nem hagyhattam említés nélkül „A ló, a báránka és a nyúl” evilági kis javairól hasonlóképpen testámentumot tévő Mikszáth Jánoskáját, akit (és apja róla írott felejthetetlen kis rekviem-remekét) egyébként jó tíz évvel korábban meg is verseltem. Ami Madáchot illeti: övé minden tiszteletem, megbecsülésem, olykor csodálatom, ami annak szól, hogy az ő korában gyermekcipőben totyogó színművek közepette milyen filozofikus magasságokba tudott jutni. Örömré hangolt asszonyemberként azonban nem tagadhatom, riaszt és elszomorít magán- és íróemberi fájdalmak közepette eltöltött, gyógyíthatatlanul tragikus élete. Benne nem érzem azt az önvédelmi zsenialitást, azt a derű-éhséget, ami Mikszáthot oly közelivé, már-már rokonná teszi.

Befejezésül hadd ejtsek néhány szót a pályázatokról: bár nyugös, túlterhelt, két egyetem diákjait osztályozó és egyéb kötelezettségekkel is dúsan rakott időszakban jutottak el hozzám írásaik, nagyon sok és nagyon tiszta örömet szereztek. Olyan volt ez a munka – sokéves lektori-kritikusi gyakorlatom szerves folytatása –, mint az aranymosás: úgyszólván minden kéziratban felcsillant egy kis aranypor. Amelyikben több, annak mindenképp megpróbáltam valami szerény, de szívből jövő elismerést javasolni, a fájdalmasan szűkös keretek ellenére is. Külön örömet jelentett, hogy a szociográfiai-történelmi írások némelyikében, de a versek egy részében is megjelentek a nógrádi kisvilág történelmének, néprajzáinak, településtörténetének és „hangulattörténetének” elemei, azt bizonyítva, hogy a Tisztelt Pályázók legjavába több bölcsesség szorult, mint negyedszázaddal korábbi, Pannóniát siratgató, fületem az „á”-k támadásától féltegető önmagamba. Ma már megszenvedetten hiszem és vallom Tamási Áronnal: csak olyan világban érdemes élnünk és írunk, amelyben otthon vagyunk, amelyet be tudunk lakni. Márpedig belakhatatlan kistérség nincs. S ha teszünk ellene, nem létezik gyökértelenség sem. Ezt a szellemi otthonteremtést, honosodásért vívott köznapi harcainkat segítik az olyan, minden egyéni teljesítményen és sikeren túlmutató, nemes és fészekbélelő kezdeményezések, amilyen a Palócföld iker-pályázata. Köszönet illeti Mindazokat, akik megmaradását folyamatosan, már-már megszállott makacssággal biztosítják, s nem kevésbé Azokat is, akik műveikkel értelmet adnak e pályázatnak.